

Templomlátogatás

*„s a hitetlenség multán mi marad?
Fű, gyomlepett kő, szeder, támfal, ég.
Egy jelkép itt hetenként sorvadoz,
s célja homályosul. (...)”*
(Philip Larkin, Fodor András fordítása)

A hosszú, egyenes utcát árnyékfoltok borították. Nyárfák rézsútos, csapzott csíkjai szabdalták az aszfaltot, forró délelőttökön nem adtak enyhét. Aztán beértünk az öszesztenyésbe. Több száz méteren át húzódott az összezárult lombok zöld alagútja. A végében már kissé borzongtunk és libabőrösek lettünk. A kilépés a napfénybe vakított, mint amikor pincéből lép ki az ember. Ott mögöttünk egyébként nemcsak hűvös, de nyirkos is volt mindig, tovább megmaradtak a tócsák, mint máshol. A külváros szegényes, piszkos házai málnabokrokból font élősövények, orgonabokrok mögött rejtőztek: sosem tudtuk eldönteni, hogy a természet szeretetéből keletkeztek-e, vagy gondozatlanságból és hanyagságból. Különben mindegy is.

A porták egyszer csak hátrébb léptek az utcától. Itt akácos kezdődött. A levelektől rostált fény aranyszínen játszott. Mozogtak, fénnel keveredtek az árnyékok, bepettyezték a testeket és tárgyakat, mulatságos, ideiglenes külsőt kölcsönöztek nekik. Meg erdeifenyők voltak még, valahol útközben. Az utcát épp csak érintő, sárga homoknyelveken álltak. Túl messze ahhoz, hogy árnyékot adjanak. Csak illatoztak.

Vasárnap reggel és délelőtt ezen a hosszú utcán, félig fasonon, félig erdei úton vonult az egész lakótelep. Ünneplőruhák és megfontolt léptek parádéja, amelyet mi, kiskamaszok nem tudtunk kellően értékelni. Az egyes családok külön-külön, méltóságteljesen lépkedtek, mi meg próbáltunk kiszabadulni anyáink és apáink vonzasköréből. Egyesek lassítottak, mások vigyázva szaporázták lépteiket, bármikor várva a jól ismert „hol lófrálsz már megint?”-et. De az út félétől már szabadok voltunk. Csapatba verődve előzgettük szüleinket és nővéreinket, talán, hogy érezzük: saját akaratunkból, nem kényszerből tesszük meg az utat. S csakugyan: mi, akiket persze vittek, és nemigen fűlt a fogunk az egyhangú szertartáshoz, elsőként álltunk a hosszú cementlépcső lábánál, amely a járólappal kirakott udvarra vezetett.

Egy dombon, homokbuckán állt a templom. A huszadik századi, sematikus neogótika mintegy megtestesítette a munkáskülváros vágyait. Beton utánozta a követ, a megfeketedett vöröstégla gyárépületre emlékeztetett. A fenyőliget koszorúja viszont valahogy fa-lusias, idilli jelleget kölcsönzött az egésznek.

Próbáltunk felszívódni az udvaron nyüzsgő sokaságban, elveszni az idegenek közt, elbújni az idősebb fiúk háta mögött vagy a templom előtti tömegben, ahol két zlotyért lehetett jégkrémet venni a fagyaltosnál. De ez csak pár percig tartott. Befutottak apáink.

Még sokkal magasabbak voltak nálunk, hamar megtaláltak minket tekintetükkel a tucatnyi gyerek között. Kiszúrtak minket. Fel se merült, hogy ők jöjjenek oda. Csak biccentettek a templom felé. Komoly, beesett arcok. Mindegyikük egyforma kölniszagot árasztott. Szigoruk ezekben a pillanatokban valahogy abszolút volt: független attól, hogy mi éppen mit csináltunk. Egyenként leváltunk a csapatról, és belépünk a templomba, letérdeltünk a hűvös előtérben, aztán mentünk tovább, majdnem a presbitériumig, ott volt a másodikos-harmadikos taknyosok helye.

Alighanem túl korán kezdtünk templomba járni. Semmi lényegeset nem őrzött meg az emlékezetem. Homályosan emlékszem csak az aranymintára a lila háttéren, a boltozatot borító, arabeszkyszerű virágmotívumra. Az Úr szenvedésének stációi sátortetős, falusi kápolnákra hasonlítottak. A pap lassú kézmozdulatai, az istentisztelet eleven, bár szinte mozdulatlan képei elsuhantak a szemünk előtt, de nem érintették meg képzeletünket. A fiúk ebben a korban olyanok, mint a macskák – kizárólag azt veszik észre, ami mozog, úgy kergetik az elfutó tárgyakat, mint kölyökmacska a gombolyag fonalat.

Újabb térdeplések és a ministránsok csengettyűi lökdösték előre a mozdulatlan órát. Olyan volt, mint egy roppant óra ütése vagy egy mérhetetlen lassú inga, amely szeleteli az újabb és újabb időporció-

kat, mert sűrű, nehéz, anyagszerű volt az istentisztelet ideje. Mint egy mély álom. A felolvasott vagy énekelt szavak a végtelenségig nyújtották.

A „Menjetek békével!” után úgy toporogtunk, mint a türelmetlen lovak. Útban kifelé örömünk küzdött a félelemmel és illendőséggel, úgyhogy végtelenül mulatságos látványt nyújthattunk, míg mereven és színlelt komolysággal fékeztek futhatnékunkat.

A nyarak felmentettek minket kötelmeink alól. Évről évre beljebb húzódtunk a templomhajóban. He-lyünket fiatalabbak foglalták el, kurtára nyírottak, miközben a mi hajunk már a gallérunkra hullott. Hónapról hónapra, lépésről lépésre hátrébb, a sötét öltönyök fala felé. A férfiak a templom jobb oldalát foglalták el, a nők a balt. A spontán szegregáció önmaga ellen fordult. Tizenkét-tizenhárom évesen már nem unatkoztunk annyira.

Baloldalt, a nem nélküliség rejtélyes sávjától, a szentély közepén futó átjáró angyali területétől elkerítve álltak a lányok. Saját iskolánk és néhány környékbeli iskola bakfisai. Ismerősek, ismeretlenek és látásból ismertek. A jobb profiljukat láthattuk. Így volt. Álmainknak és vágyainknak csak fél arcuk volt, laposak, egydimenziósak voltak. Talán ezért is működött olyan élénken a fantáziánk. Próbált életet lehelni a csonka, papírkivágóra emlékeztető arcokba, amelyeken csak az orr vonalát, a haj színét és a bőr árnyalatát tudtuk kivenni.

Derűs vasárnap délelőttökön besütött a vitrázsokon a nap. A villódzó fénydarabkák a hívek fejére hullottak. Piros, zöld, lila, sárga foltok remegtek a lányok arcán. A mi oldalunk, a keleti fiúoldal felől sütött a nap. A színes üvegből formált szentalakok kísértésbe vittek bennünket. Légies, titokzatos aurát sugároztak a hajó lányoldala felé: emiatt imádatunk végig a realitás határán mozgott, fényből szótt, merőben testetlen képeknek szólt. A felforrósodott cementplaccra kilépve visszanyertük elvesztett félszégünket. A lányok háromdimenzióssá váltak, és nem mertünk felnézni rájuk.

A fagyaltoson kívül néha árusok bukkantak fel a templom előtt mindenféle vásári kacattal. Patronos pisztolyok, gumin lógó, fűrészporral töltött, csillogó tojások, vörös nyelvet öltő pneumatikus ördögök, sehol egy angyal, hajszálvékony ékszerek, tükrök – elég volt megfordítani, hogy saját pattanásos képe helyett a sima arcú Brandót, Klosst vagy az ingerlő Kim Novakot lássa az ember. A felesleges tárgyak szezámja, semmi, ami jó lenne bármire, ami maradandó és használható: karnevál és pusztulás. Megvetéssel néztük ezeket a csodákat, vágyaink tárgya a Rifle farmer és a Rolling Stones elérhetetlen lemezei voltak; a kisördögökön és mozdulatlan mutatójú, égszínkéék karórákon már messziről érződött a falu, a külváros, mindaz, amitől – megfogadtuk – örökre megszabadulunk.

A házakhoz vezető utak hosszúak, kanyargósak voltak. Épp az ellentétei az aszfaltozott, egyenes farsornak, ahol az embereknek nem volt rejtegetnivalójuk, mindent közszemlére tettek. Néha mentünk egy megállót az elővárosi vasúttal. Majd' kicsavarodott a fejünk, annyit forgattuk jobbra-balra a hosszú fülkesort kémelve, mert egyikünknek se jutott eszébe jegyet vagy ilyesmit venni. Vagy az ösvények. Ligeteken keresztül vezettek, gazzal felvert, elhagyott telkeket érintettek, újra eltűntek az erdőben, hogy kibukkanjanak egy ház háta mögött, amit világeletünkben csak előlről láttunk. Egy más világ, amelyben a megritkult időt szétfeszítette a rengeteg esemény – olyan aprók voltak, hogy menthetetlenül elvesztek az emlékek között. Viszont igen sok lehetett belőlük, mert állandóan lekéstünk az ebédről.

De néha másképp alakult.

Az egyetlen délutáni istentiszteletet este hatkor tartották. Decemberben és januárban ilyenkor már vaksötét volt. Néha csak apámmal tettem meg az utat a templomba. Ha valamiért nem mentünk el reggel, az egész vasárnap a bizonytalanság jegyében telt: hát ha kivételesen sikerül, elfelejtődik a dolog, győz a lustaság, vagy bekövetkezik egy kis világvége, s a vasárnap valami csoda folytán átváltozik hétfővé vagy csütörtökké. Öt és fél hat között már úgy reménykedtem, hogy szinte fáj. A legunalmasabb ismeretterjesztő té-

véműsorok valóságos *Négy páncélossá* változtak. Ám fél hatkor apám sűrögni kezdett az előszobában; én az utolsó pillanatig úgy tettem, mint aki ott sincs, majd – amikor már sürgetni kezdett – mint aki meglepődik.

Kiléptünk a jéghideg sötétbe. Egyedül baktattunk a hosszú, egyenes utcán. A néma csendben élesen, jól hallhatóan csikorgott a talpunk alatt a hó. A ritka utcalámpák fehér kézelőre emlékeztető, régimódi burájukkal sárgás ragyogásban úszó barlangsorrá változtatták az utcát. Szótlanul tettük meg az utat. A Mórija földjére vándorló Ábrahám és Izsák modern, miniatűr verziója.

Telente az esti istentiszteleteken szinte üres volt a templom. Nem is világították ki teljesen. Hiányoztak a ministránsok. A templomszolga tartotta a misét. A fehér karing csak kisebbítette az amúgy is kicsi öregembert.

A lézengő hívek a hirtelen óriásivá nőtt templomban olyanok voltak, mint a kísértetek. Lefagyott a lábam. A hideg, a résztvevők csekély létszáma, a magányos, alkalmi vagy buzgó hívek valamilyen különös pátoszt kölcsönöztek az esti áldozásnak. Nem volt orgona. A pap erőtlén kántálása összeroppant saját súlya alatt – a törekeny, mélyen emberi hang keveredett néhány öregasszony bégető válaszával. Mindent áthatott a szomorúság és reménytelenség, de egyszersmind az emelkedettség is.

Útban hazafelé magammal vittem a templomszolgá képet, amint karingétől immár megszabadulva a gyertyákat oltogatja azzal a különös eszközzel – egy hosszú bottal a végén kis sipkával –, a néhány asszony meg remegő hangjával helyettesíteni próbálja a hiányzó orgonaakkordokat.

Mindez elmúlt.

Spirálban távolodtunk el. Mikor elkezdtek bízni bennünk, mi természetesen hazudozni kezdtünk. Végül is mibe került elkapni egy értelmesebb kisserácot, és kikérdezni a szentbeszédről vagy az evangéliumokról? Semmibe. Provokatívan súroltuk a falat, elcsíptük a mise első szavait, és eltűntünk az ösvényeken és utcácskákon, ügyeink forgatagában. „Gyerünk a csatornához” – s mentünk a zöldes színű, mozdulatlan víz partjára, hogy elücsörögjünk a lopott időt, cigaretázva, köpködve, büszkén vállalva a szentségtörést, és egyre szabadabbnak érezve magunkat. Igen. Spirálban távolodtunk el. Egyre nagyobb és nagyobb köröket írtunk, hogy végül meggyőződjünk róla: a templom összezsugorodott, alig nagyobb egy babaháznál. És most már csak emlékeinkben léphetünk be.